

Ellende rond Hoenderloo

tekst, foto's en kaart Michiel Hegener

Nederland als geheel en de Veluwe in het bijzonder worden niet alleen ontsloten door wegen en paden maar ook door honderden beschreven fiets- en wandelroutes. Ze leiden systematisch naar de mooiste plekken, de problemen komen haast nooit in beeld. Dat is jammer, want van fouten kun je leren. Nieuwe Veluwe probeert het eens anders, met fietsroutes die vooral pijnpunten laten zien.

Ai! Au! Jakkes! Nee he?!

Kritische fietstocht bij Hoenderloo

Start: T-kruising Speldermarkweg-Krimweg in Hoenderloo

Parkeren: bij de start

Fiets: twee minuten lopen ten oosten van het startpunt zijn fietsen te huur bij rijwielbedrijf Buitenhuis, Krimweg 20, www.buitenhuisfiets.nl

Lengte: 27 km

De Speldermarkweg uit en op de Krimweg naar links. Kort daarna op de Apeldoornseweg naar links.

1. Na 2 kilometer begint links een landbouwgebied met borden van Staatsbosbeheer. Deze landbouwgronden hoorden tot zes jaar geleden bij het grotendeels omheinde landgoed van Baron Repelaer, maar konden worden gekocht voor de Ecologische Hoofdstructuur. Dit jaar is het voor het laatst dat de gronden voor de landbouw in gebruik zijn. Het wordt natuur maar het blijft wel open gebied. 'Omploegen en inzaaien met heidezaad is het plan', zegt boswachter Paul Suurmond. Meteen in 2012? Suurmond: 'Met de bezuinigingen van nu is het maar afwachten of dat gaat lukken.'

Vervolg de weg in zuidelijke richting tot een serie verkeersvertragende maatregelen, voorafgegaan door een bord 30 km.

2. In kinderboeken staan soms plaatjes waarop iets niet klopt, en dan mag de kijker uitzoeken wat niet. De gordijnrails zit bijvoorbeeld onderaan en niet boven, of de hond heeft twee staarten. Dit is ook zo'n plaatje. Stap van de fiets en kijk rond... Even helpen: bij het naderen stond er een verkeersbord van een zwijn en een hert met de tekst: Wij steken hier zomaar over. En dan een wegversmalling, drempels en de borden 30 km. Dit heeft wat gekost, dat zie je. Aan de oostzijde is een stuk bos gekapt. Er staat ook een bord met: Wildwissel 400 meter. Nog 400 meter en dan? Dan blijkt dat hier geen beest kan oversteken,

want aan de westzijde van de oversteekplaats staat een wildkerend hek. 2 meter hoog. Van De Hoge Veluwe. De oversteekplaats ligt al twee jaar onbenut. Volgens sommigen wil De Hoge Veluwe het hek pas open knippen als ze hun zin op andere punten hebben gekregen. Wat dan? Iets met subsidie van de provincie, zegt de een. Eerst een wildtunnel onder de N304 Hoenderloo-Otterlo, meent een ander. Of de vrees dat niet betalende bezoekers hier ongezien het park inklauseren. Volgens adjunct-directeur Henk Beukhof heeft de vertraging vooral te maken met veiligheid, dat zat nog niet goed.

Als de oversteekplaats in bedrijf komt – als hij in bedrijf komt – kan het wild van De Hoge Veluwe naar het Deelerwoud van Natuurmonumenten en vandaar naar de gebieden van Staatsbosbeheer ten noorden van Hoenderloo en via de twee wildwissels over de A50 naar Zuidoost-Veluwe.

Vervolg de weg naar het zuiden tot een paar slingers waarna rechts een klein luchtvaartmuseum in beeld komt.

3. Nou ja, museum. Een krakerspand volgens Beukhof. Krakers die er niet wonen, maar er dus een luchtvaartmuseum hebben. Een paar jaar geleden droeg Defensie het pand over aan De Hoge Veluwe met krakers en al, aldus Beukhof. Volgens Edwin van Brakel, voorzitter van de Stichting Museum Vliegbasis Deelen, ligt dat net even anders. 'Nee, wij zijn geen krakers. Wij zijn daar in 1995 met toestemming van Defensie ingetrokken, het stond toen leeg. In 1998 kregen we een brief dat het pand geamoveerd zou worden, gesloopt in gewoon Nederlands.

Wij zijn daarmee niet akkoord gegaan, want we zaten midden in de procedures voor de grootste monumentaanvraag in Nederland tot dan toe, voor de Vliegerhorst Deelen uit 1940-'45 waar dit pand toe behoorde. Die aanvraag is toegelikt maar ons gebouwtje viel erbuiten. Trek je eigen conclusie.'

Kort nadat Defensie het museum annex kraakpand aan de De Hoge Veluwe schonk, verrees een groot en opzichtig bord bij de ingang: Dit gebouw is eigendom van Het Nationale Park De Hoge Veluwe. In de toekomst wordt dit gebouw gerestaureerd en in gebruik genomen als horecagelegenheid. Toe maar. Wat als iedereen in z'n tuin zo'n megabord zet omtrent eigendom en toekomst van de opstallen?

En nu? Beukhof denkt erover om de museumcollectie aan andere musea te dragen als aanloop naar het te realiseren restaurant, maar hij kan niet garanderen dat dat restaurant er gaat komen. Onzekere tijden en zo. Dalende bezoekersaantallen en dus minder geld bij

De Hoge Veluwe: van 650.000 in 2003 naar net 500.000 in 2010. En Beukhof weet al helemaal niet of dat restaurant – als het er al komt – open gaat voor of na de overdracht van de Vliegbasis Deelen aan De Hoge Veluwe. Als die overdracht al ooit doorgaat, want Van Brakel meldt dat Defensie zwaar heeft zitten bouwen en investeren op Deelen de laatste tijd. En dat bord? Van Brakel: 'Dat was drie jaar geleden, voor de crisis. We denken nu aan de mogelijkheid om het pand voor de Hoge Veluwe te gaan beheren. Als luchtvaartmuseum.'

Keer terug richting Hoenderloo en ga bij de gerestaureerde waterpomp rechtsaf de Krimweg op. Buiten de bebouwde kom rechtsaf, de Woeste Hoefweg op.

4. Op rechts komt spoedig een wat krakemikkig wildkerend raster in beeld, en daarachter ontvouwt zich een boslandschap. Maar wat voor bos?! Een haarscherpe vraatlijn op twee meter hoogte en het ontbreken van vrijwel alle bodemvegetatie geven aan dat hier wel heel veel edelherten rondlopen. Koeien lopen hier ook. Dit is de hertenfokkerij op het omheinde landgoed van baron Repelaer. Tot aan de Raad van State toe heeft hij geprocedeerd om de dieren te mogen schieten maar dat mag alleen op terreinen van minstens 5000 hectare. Ze worden gevangen en geslacht, een vee-fokkerij op de Veluwe.

5. Voordeel van het terrein van Repelaer, en zelden genoemd, is dat hij met zijn omheining tot op heden heeft weten te voorkomen dat op die 650 hectare recreatieterreinen komen. Ter linkerzijde van de weg komen er een paar in beeld, een opwarmer voor wat we de komende 4 kilometer gaan zien. Let op het verschil tussen Camping De Pampel – met overdekt zwembad, trampolinekussens en ander vertier dat met echt kamperen weinig van doen heeft – maar waar je tenminste nog haringen van een gewone tent de grond in kunt prikken. Op veel Veluwe recreatieterreinen mag dat niet, het levert te weinig op. Kijk even door het traliehekwerk van Bungalowpark Hoenderloo, na De Pampel. Hier staan gewoon huizen van twee verdiepingen. Mag dat dan, midden in de natuur? 'Geen steen erbij op de Veluwe', zei toenmalig minister Jan Pronk in 1998. Maar hier wordt nog steeds gebouwd...

De autoweg maakt na Bungalowpark Hoenderloo een bocht naar links.

6. Vergelijk het bos rechts met het bos links, dat prachtig gelaagd en gemengd is en waar de wilddruk dan ook vele malen lager is.

2.

3.

Vlak na de tweede bocht naar rechts in de Woeste Hoefweg. Een halve kilometer na Bungalowpark Hoenderloo gaat rechtdoor een zandpad met een slagboom overdwars waarop Staatsbosbeheer staat. Dat pad ingaan en meteen weer naar links.

7. Een bord zegt dat we hier vrij mogen wandelen op wegen en paden. Dus verboden voor fietsers, denk je dan. Maar nee, bij de verbodsbepalingen komt het woord fiets niet voor en het woord mountainbike evenmin. De Veluwe heeft zich de laatste decennia ontwikkeld tot een populair mountainbikegebied. Het plan was aanvankelijk – twintig jaar geleden, toen de ATB-trend begon – om het leed voor wild, wandelaar en rust in het algemeen te reguleren met gemarkeerde ATB-routes. Die zijn er wel, maar er is nauwelijks toezicht op het fietsen buiten die routes. De komst van routenavigatie heeft het mountainbiken nog eens flink aangewakkerd. Echte ATB-ers fietsen overal, dat is veel leuker dan alleen op die routes!

Pad met bocht naar rechts volgen, met links recreatiebedrijven.

8. Een huis bouwen in het dorp Hoenderloo? Probeer het maar eens! Inbreiding is hier en daar nog net toegestaan in plattelandskernen, maar veel meer is niet mogelijk. En terecht. Maar wat wel mag is recreatiewoningen bouwen op recreatieterreinen, daarvoor is geen bestemmingsplanwijziging nodig. Zo raakten tientallen Veluwse kampeertreinen de afgelopen decennia vol met het soort optrekjes dat links tussen de bomen verschijnt. Amper renderende kampeertreinen werden opgekocht door een paar kapitaalcrachtige bedrijven die daarin waren gespecialiseerd, zoals Continental Parken, Greenvillage Developments en Landal Greenparks. Jarenlang werden gemiddeld twee nieuwe huizen per dag gebouwd in de Veluwse natuur. Vooral na een stevige bult op het wandelpad staan links een paar kleine landhuizen – oh nee, recreatiewoningen.

Direct na het laatste recreatiebedrijf pad linksaf nemen, met het recreatieterrein dus nog steeds links.

9. Het zijn niet de eersten op deze route, maar nu komen ze mooi in beeld: caravans van het type waarmee je niet graag door de Alpen rijdt. Of door Bunnik. Of over wat voor weg dan ook. Ze zijn 11 meter lang en vijf breed. Op zware opleggers werden ze naar hun laatste rustplaats gebracht, in dit geval naar recreatieterrein Woeste Hoogte. Veranda's en portiekjes werden aangebouwd. Bestemmingsplantechnisch mag niet ieder recreatieterrein worden volgezet met 'chalets' – lees: woningen – maar op iedere

camping mag natuurlijk een caravan staan. Of honderd caravans. En omdat de bestemmingsplannen nooit vermeldden dat die 'caravans' klein genoeg moesten zijn om de weg op te kunnen, zien we hier wat we nu zien...

Bij de verharde weg rechtsaf over het fietspad naast de verharde weg, die spoedig overgaat in een zandpad.

10. We doorkruisen een natuurgebied van belang: de 900 meter smalle zone die het wild moet benutten als ze van Zuidoost-Veluwe naar Midden-Veluwe wil. De aanleg van het ecoduct bij Woeste Hoeve in 1985 was zinloos geweest als hier niet – gelukkig, toevallig – een gat had gezeten in de 6 kilometer lange wig van recreatieterreinen tussen Hoenderloo en de A50.

Waar een fietsroutenetwerkbord aangeeft dat knooppunt 69 nog 0,7 km rijden is, linksaf het verharde fietspad op.

11. Een heel ander probleem vormen de dennenakkers die Veluwebreed herinneren aan de tijd dat bosbouwers bomen graag op rijtjes zagen staan, het liefst allemaal van één soort en van één leeftijd. Het goede nieuws is dat de strijd is aangeboden met die erfenis, geen terreinbeheerder wil de akkers behouden. Waar het fietspad even naar links slingert, voert het over een ex-dennenakker. Er schiet al van alles op. Beter toch? Over tien jaar helemaal.

Waar het fietspad weer recht wordt, voert het rechts langs een hek.

12. Daarachter ligt alcoholvrij recreatieterrein Het Spoek dat zich soms even laat zien tussen het struweel direct achter het hek. Het Spoek en Het Lierderholt, iets verder naar het oosten, stonden hoog op de nominatie om te worden onteigend en verwijderd in de tijd van het

Nationale Landschap Veluwe uit begin jaren tachtig. Ze liggen namelijk midden in de natuur, waar recreatie niet thuishoort en herten, dassen, zwijnen en vossen juist wel. Saxenheim bij Vierhouten is ook zo'n verschrikkelijk geval, een compleet dorp midden in de natuur. Uiteindelijk is alleen het allergenste Veluwse geval geamoveerd om met Defensie te spreken: een recreatieterrein vlakbij de Gerritsfles midden op de Hoog Buurlose heide, midden jaren 2000. Inmiddels is er een tweede Nationaal Landschap Veluwe. De eerste editie lijkt vergeten en ook over het plan om Het Spoek en Het Lierderholt te amoveren hoor je weinig meer. De recreanten hebben het tij mee, dat wil zeggen het economisch zware tij.

Waar op rechts het recreatieterrein eindigt en de Spoekweg (verhard, voor auto's) rechtsaf gaat, rechtdoor over het zandpad. Bij de haakse kruising met een zandpad linksaf, Miggelbergweg.

13. Dit kruispunt is erg rustig, niet? Maar tel even het aantal bordjes...

14. Het pad na de afslag voert door een mooie staalkaart van bosvormen: ellendige dennenakkers, gedunde dennenakkers waar al van alles gebeurt dankzij ruimte en licht op de bodem, en prachtig gemengd bos waar het wild lekker kan eten en ongezien kan blijven.

Bij P-terrein Schenkenshul min of meer rechtdoor over de verharde weg.

15. En hoeveel bordjes staan hier?

Bij de kruising met de onverharde Waterbergweg linksaf over verhard fietspad. Bij verharde weg (Krimweg) rechtsaf, terug naar het startpunt.

9.